17 May 2012

50 lat Nowych Skalmierzyc część II

[1]Przed 50 laty, 7 lipca 1962 roku prezes Rady Ministrów wydał rozporządzenie, które ukazało się w Dzienniku Ustaw z 18 lipca stwierdzające, że Ą□□□□□□□□□□□ osiedle Skalmierzyce Nowe w powiecie ostrowskim otrzymuje prawa miejskie. Jednocześnie zmienia się nazwę miejscowości na Nowe Skalmierzyce".

50 lat istnienia miasta to okres połowy wieku dobrze zapamiętany przez pokolenie obecnych pięćdziesięciolatków i nieco starszych Skalmierzyczan, którzy swoje życie rodzinne i zawodowe związali z tym miastem. Obecny rok to także czas jubileuszu Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi im. Powstańców Wielkopolskich, pełniącej rolę nie tylko miejsca nauki, ale także wychowania i

życia kulturalnego.

Zakończenie działań wojennych w maju 1945 roku pozwoliło na względną normalizację życia społeczno-gospodarczego i przystąpienie do leczenia ran spowodowanych 5-letnią okupacją niemiecką.

Skalmierzyce Nowe, choć nie poniosły większych strat materialnych, to podobnie jak inne miasta odczuły poważny ubytek liczby mieszkańców, a wiele skalmierzyckich rodzin długo jeszcze łudziło się nadzieją na powrót najbliższych z obozów i przymusowej pracy w Niemczech. Także powojenna migracja ludności i wyjazd skalmierzyckich kolejarzy do odbudowy linii kolejowych na Ziemiach Odzyskanych spowodował spadek liczby mieszkańców.

Zniszczony wiadukt kolejowy na Ą□□□□□□A□ droga do Szczypiorna usłana śladami toczonych wzdłuż niej walk, zniszczony dom po katastrofie samolotu, groby żołnierzy radzieckich obok Urzędu Gminy, groby żołnierzy niemieckich przy bocznicowym torze kolejowym, mogiły rozstrzelanych w 1939 roku oraz w Lasku Skarszewskim w 1945 to najbardziej widoczne ślady wojenne w naszym mieście. Najdłużej jednak ślady wojny istnieją na wieży kościoła poewangelickiego, której przestrzelone pokrycie blaszane wymaga dziś naprawy.

[2]Tworzenie samorządności lokalnej od samego początku oparte było na radach narodowych, których początków doszukiwać możemy się już na przełomie 1943 i 1944 roku, kiedy utworzono Krajową Radę Narodową. Powołany przez KRN Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego zapowiedział, że będzie sprawował władzę poprzez wojewódzkie, powiatowe, miejskie i gminne rady narodowe. Dekrety PKWN obowiązywały do 20 marca 1950 roku, kiedy Sejm na wniosek Rządu i Rady Państwa uchwalił ustawę o terenowych organach władzy państwowej. Ustawa ta znosiła stanowiska wojewodów, starostów, prezydentów, burmistrzów i wójtów oraz podległych im wydziałów, których kompetencje przejęły rady narodowe. Zniesiono w ten sposób swego rodzaju podwójną władzę państwową i samorządową. Ustawa z 1950 roku

powierzała radom narodowym kierowanie działalnością gospodarczą, społeczną, kulturalną, ochroną porządku publicznego, ochroną własności społecznej i praw obywateli oraz czuwanie nad praworządnością demokratyczną. Ustawa upoważniała i zobowiązywała rady narodowe do wykonywania kontroli działalności urzędów, zakładów pracy, przedsiębiorstw i instytucji. W ten sposób rady narodowe stały się podstawowym organem władzy ludowej w terenie. Ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej znosiła dotychczasowe organy administracji ogólnej i związki samorządowe oraz wprowadzała system rad narodowych istniejący praktycznie do roku 1989.

Od gminy do rady osiedla

W Skalmierzycach Nowych pierwsze posiedzenie Gminnej Rady Narodowej odbyło się 21 lutego 1945 roku z udziałem przedwojennych radnych i osób delegowanych przez PPR.

Zebraniu przewodniczył mianowany przez wojennego komendanta Karol Kędziora, zatrudniony w urzędzie komisariatu już w okresie okupacji niemieckiej. W pierwszym powojennym zebraniu władz gminy uczestniczyli: Nowacki Wawrzyn, Brzozowski Bolesław

Gruszczyński Antoni, Ratajczyk Stanisław, Szymczak Marian, Olejnik Walenty, Maroszek Stanisław, Stasiak Andrzej, Michalak Stanisław, Olejniczak Franciszek, Śniady Ignacy, Nowacki Piotr i Biedowicz Michał. Protokolantem był Orłowski Wincenty.

W czasie inauguracyjnego zebrania dyskutowano o odbudowie samorządu gminnego w powojennych realiach politycznych. Kolejne spotkanie władz odbyło się 25 lutego, wtedy omawiano potrzeby w zakresie udzielania pomocy społecznej i rozdziale świadczeń rzeczowych. 30 marca 1945 roku dokonano wyboru prezydium GRN. Stanowisko przewodniczącego powierzono Bolesławowi Brzozowskiemu, zastępcą został Walenty Olejnik, a członkami prezydium Ignacy Śniady, Franciszek Olejniczak i Stanisław Michalak.

7 kwietnia 1945 roku odbyły się wybory nowego wójta, podwójciego oraz trzech członków zarządu gminy na obwód Skalmierzyce Nowe. Na wójta wybrano kandydata listy PPS Wawrzyna Nowackiego, podwójcim został Wincenty Pańko, a członkami zarządu St. Maroszek, P. Banaszak oraz J. Stefaniak. Od roku 1945 w skład gminy Skalmierzyce Nowe wchodziły gromady: Boczków, Chotów, Droszew, Gniazdów, Gostyczyna, Kościuszków, Kotowiecko, Leziona, Mączniki, Ociąż, Osiek,

Skalmierzyce, Skalmierzyce Nowe, Śmiłów, Śliwniki, Strzegowa, Trkusów i Węgry. Od lipca 1945 roku rada gminy liczy 14 członków, a zarząd 3 członków. Do grona radnych dołączyli St. Marczak, K. Kubica, K. Zawidzki, K. Zawielak, A. Pussak, Wł. Michalak.

[3]W lipcu rada uchwaliła budżet gminy na 1946 rok, który miał zamykać się kwotą 904.704, 96 zł. Uchwalono też pierwszy podatek w wysokości 120 zł. od 1 ha ziemi. Połowa budżetu miała zostać przeznaczona na oświatę. Rozpoczęcie działania rady związane było z powołaniem odpowiednich komisji zajmujących się najbardziej pilnymi sprawami mieszkańców. Powołano więc komisje: mieszkaniową, sanitarną i opieki społecznej. Jedną z pierwszych decyzji rady było umieszczenie umysłowo chorej Bożeny Niemojowskiej, córki dziedzica Mącznik i Śliwnik, w zakładzie psychiatrycznym. Rada postanowiła sprzedać też samochód pozostały po Niemcach, a za uzyskane pieniądze zakupić maszynę do pisania oraz motocykl rowerowy. Ponadto podjęto decyzję o wydzierżawieniu zniszczonych budynków szkolnych w Mącznikach, Gniazdowie oraz w Kotowiecku, Trkusowie i Śliwnikach.

W listopadzie 1945 roku rada dokonała wyboru gminnej komisji kontroli administracji państwowej, kontroli przedsiębiorstw i kontroli samorządów. Powołano też gminną komisję oświatową z kierownikami szkół Wojciechem Wójcickim i Władysławem Wasiakiem, która zauważała poważny problem analfabetyzmu jako skutku minionej wojny. Powołano więc wieczorową szkołę dokształcającą, która umożliwiała zdobycie podstawowego wykształcenia.

Problemem przed zbliżającą się zimą był brak węgla dla ogrzania szkół, na co postanowiono zaciągnąć pożyczkę w Komunalnej Kasie Oszczędności w wysokości 40 tys. zł. Przyznano wynagrodzenie dla sołtysa Skalmierzyc Nowych Mikołajczyka w wys. 380 zł. Zatrudniono stróża nocnego, utrzymywanego z opłat wnoszonych

przez właścicieli sklepów. Na początku 1946 roku przeprowadzono w gminie spis inwentarzowy, który wykazał, że posiadamy 596 krów, 96 jałówek, 53 cielaki, 38 macior, 92 warchlaki, 56 prosiąt i 9 owiec.

Od 1946 roku wójt Nowacki zrezygnował z pracy na kolei i przeszedł na pensję gminy w wysokości 2500 zł., zwiększono też liczbę radnych do 30, dokoptując ich z powstałych partii politycznych. W powojennym układzie sił politycznych i tworzeniu podstaw ustroju demokratycznego nie przeprowadzano początkowo wyborów powszechnych, lecz stosowano system kooptacji radnych według przyjętego klucza. W Skalmierzycach przyznano więc dla PPS - 7 mandatów, PPR- 6, PSL- 2, Stronnictwa Pracy- 3, ZZK- 3, Samopomocy Chłopskiej- 2, ZNP- 1, Związku Byłych Więźniów Polit.- 1, G. Kom. Opieki Społ.-1, przemysłowców - 1, We wrześniu do rady weszli także Wojciech Gabiś, Ignacy Czubak, ksiądz Władysław Lis z Droszewa, Wojciech Wójcicki kierownik szkoły i Andrzej Pussak. Zastępcą wójta wybrano Stanisława Kroczyńskiego, byłego naczelnika gminy w okresie przedwojennym. Wojciech Gabiś został członkiem prezydium, a Władysław Boroch członkiem zarządu gminy Skalmierzyce Nowe.

Pierwsze powojenne lata to czas zabliźniania ran oraz odbudowy życia gospodarczego i społecznego. Do najbardziej istotnych zadań ówczesnych władz należała pomoc społeczna poszkodowanym w czasie ostatniej wojny. Był to też czas masowego wyjazdu Skalmierzyczan na Ziemie Odzyskane, gdzie znajdowali mieszkanie i zatrudnienie w opuszczonych zakładach poniemieckich. W ramach pomocy społecznej wdowom po poległych podczas wojny przyznano stałe zasiłki, opłacano leczenie w szpitalu, przyznano subwencje po 500 zł dla dzieci wyjeżdżających na kolonie letnie. Na zarządzenie KRN utworzono Komitet Daniny Narodowej z przewodniczącym St. Ratajczykiem, przeprowadzono akcję zbiórki świadczeń obowiązkowych z płodów rolnych oraz akcję pomocy rolnikom przejmującym ziemię z reformy rolnej. Do zadań planowanych w najbliższej przyszłości rada zaliczała odbudowę zniszczonych szkół w Gniazdowie i Mącznikach. Planowano też rozbudowę szkół w Droszewie, Gostyczynie i Żakowicach. W budynku byłej Sokolni (Herbergi) utworzono bibliotekę gminną kierowaną przez Franciszka Ostrzechowskiego.

W 1947 roku podjęto uchwałę o utworzeniu Przymusowej Straży Pożarnej, opracowując zarazem odpowiedni statut zobowiązujący do służby pożarniczej każdą osobę z wyjątkiem dzieci do lat 16, kobiet powyżej 40 roku życia i niezdolnych do pracy mężczyzn powyżej 60 lat.

Lata czterdzieste to przede wszystkim czas nacjonalizacji przemysłu i handlu oraz kolektywizacji rolnictwa. Pierwszym zakładem upaństwowionym w Skalmierzycach

była Przetwórnia Owocowo-Warzywna i Drobiowa, przed wojną budowana dla spółki Ą□□□□ A przez Stanisława Kroczyńskiego. W 1947 roku został on komisarycznym zarządcą zakładu, pełniąc jednocześnie funkcję podwójciego gminy.

[4]Budowa powojennej samorządności nie mogła być realizowana bez sprawnej komunikacji. We wrześniu 1947 roku podjęto uchwałę o Ą□□□□□□□□□ zwrocie samochodu zabranego gminie przez władze powiatowe A□ która prawdopodobnie została zrealizowana, gdyż już dwa miesiące później sprzedano ten samochód, zakupując rower niezbędny do objazdu gminy. W marcu 1948 roku uchwalono natomiast zakup konia z zaprzęgiem, którego koszty miały wynosić: koń - 120 tys., powózka - 50 tys., uprząż - 30 tys. Wydatek planowano pokryć ze sprzedaży kasy pancernej. Już w rok później gmina posiadała także motocykl motorowy o mocy 500 KM.

Rok 1948 to nie tylko utworzenie PZPR po Kongresie Zjednoczeniowym PPR i PPS, ale intensywne zmiany zmierzające do wcielania w życie zasad państwa socjalistycznego, czego wyrazem była nacjonalizacja przedsiębiorstw prywatnych, handlu i usług.

Już w maju podjęto uchwałę o zmianie nazw ulic, proponując dla ulicy Kolejowej nazwę gen. Świerczewskiego, ul. Kamienna miała nazywać się Kosynierów Miłosławskich aMostowa miała być ul. Wiosny Ludów. Jednak mimo przegłosowania tych zmian przez radę, temat ten był poruszany jeszcze wielokrotnie tak, że ostatecznie ulica gen. Hallera otrzymała nazwę gen. Świerczewskiego.

Budowanie w Polsce nowego ustroju społeczno-politycznego, mającego swoje

korzenie w Związku Radzieckim napotkało na opór ze strony wielu środowisk widzących w nim zagrożenie dla bytu narodowego. Jedną z organizacji ruchu oporu była Polska Podziemna Organizacja Wojskowa zawiązana w 1948 roku we Wrocławiu przez Zbigniewa Starkiewicza ps. „[illegible]" i Jerzego Zakrzewskiego ps. „[illegible]". Zasadniczym jej celem była walka z wprowadzanym ustrojem. Spodziewano się także wybuchu III wojny światowej, dlatego członkowie PPOW przygotowywali się do przyszłej walki z komunizmem poprzez budowanie struktur organizacyjnych, rozpracowywanie działań nowej władzy i gromadzenie najbardziej istotnych informacji o Służbie Bezpieczeństwa.

W październiku 1948 roku Z. Starkiewicz powraca do Skalmierzyc Nowych i tu buduje struktury tej organizacji, rozszerzając jej wpływy na Ostrów, Pleszew i Stawiszyn. Najważniejszym zadaniem skalmierzyckiego ruchu oporu była obserwacja aktywu PZPR i Służby Bezpieczeństwa a także drobne akcje sabotażowe, jednak już w 1949 roku doszło do denuncjacji, w wyniku której aresztowano w Skalmierzycach braci Starkiewiczów, ps. „[illegible]" i „[illegible]" Kazimierza Tacika ps. „[illegible]" i Lucynę Wojtczak ps. „[illegible]". Skazani przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu otrzymali kary 5 i 3 lat więzienia. Główny zarzut, jaki im postawiono to „[illegible]" się organizowaniem budowy struktur PPOW i gromadzenie broni i środków na potrzeby organizacji". Śledztwo przeciwko skazanym prowadził oficer śledczy powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa w Ostrowie Fr. Hanc.

Skalmierzycka młodzież w tym czasie zdobywała nie tylko brakujące wykształcenie, ale ochoczo włączała się we wszelkie inicjatywy społeczne, zwłaszcza w strukturach organizacji kościelnych. Już w 1945 roku odrodziły się przedwojenne organizacje: Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej i Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej, które potrafiły nawet wykonać własnoręcznie sztandary będące dziś wyjątkową pamiątką ich zaangażowania. Na swoje potrzeby zaadoptowali opuszczony kościół poewangelicki, w którym zbudowali scenę teatralną, a wystawiane sztuki cieszyły się w tym czasie dużym powodzeniem. Druhny i druhowie organizowali też spływy kajakowe na Prośnie oraz obozy i biwaki w okolicznych lasach. Dla wielu z nich wielkim zaszczytem był sam udział w defiladach przez miasto z okazji świąt katolickich, które odbierali przedstawiciele miejscowych władz, ks. proboszcz Fr. Jeliński i każdorazowo delegat Urzędu Bezpieczeństwa. Jednak ze względu na wyjątkowe zainteresowanie tego urzędu działalnością organizacji przykościelnych władze duchowne podjęły decyzję o zawieszeniu działalności, w obawie o bezpieczeństwo członków, co w momencie odczytywania dekretu o rozwiązaniu zostało przyjęte z wielkim żalem i łzami w oczach.

Okres powojenny w Skalmierzycach to odrodzenie się skalmierzyckiego harcerstwa, tak bardzo prężnego przed wojną. Wokół drużynowego Mariana Wasielewskiego gromadzą się młodsi i starsi harcerze, którzy we wrześniu 1947 roku doprowadzają do poświęcenia swojego sztandaru ufundowanego przez rodziny harcerzy. W sobotę 27 września odbyło się specjalne ognisko harcerskie na stadionie ZZK, a nazajutrz w niedzielę po zbiórce z tegoż stadionu przemaszerowano wraz z rodzicami chrzestnymi i gośćmi do kościoła parafialnego na mszę św. i uroczystość poświęcenia sztandaru. O godz . 11.00 z kościoła wyruszył pochód harcerski na uroczystą akademię w świetlicy kolejowej przy ulicy Mostowej. Kontynuacją uroczystości były zawody sportowe na stadionie i wieczorna zabawa w świetlicy ZZK. Głównym organizatorem tej uroczystości była rodzina Gabisiów z ulicy Kwiatowej, przez wiele lat zaangażowana nie tylko w działalność harcerską, ale i społeczną na terenie miasta.

Powojenni harcerze wykazywali się prężnością działania i niezwykłym zaangażowaniem w realizacji wytyczonych celów. Sami bez pomocy finansowej potrafili zorganizować obóz harcerski w Zakopanem w 1946 roku, przygotowując wcześniej niezbędny prowiant poprzez zbiórkę żywności wśród krewnych na wsi. Także inne inicjatywy życia harcerskiego, biwaki, ogniska, wieczornice wzorowane na zasadach prawa harcerskiego wynikały z ich społecznego zaangażowania. Nadeszły jednak trudne lata, podczas których bezpieczniej było ukryć swój sztandar a wszelką dokumentację zakopać pod nieistniejącym dziś krzyżem przy ulicy Polnej.

Cdn. Jerzy Wojtczak

All news [5]

Source URL: https://noweskalmierzyce.pl/en/node/525

Links:
[1] https://noweskalmierzyce.pl/sites/default/files/zdjecia/zdj3.jpg
[2] https://noweskalmierzyce.pl/sites/default/files/zdjecia/zdj1.jpg
[3] https://noweskalmierzyce.pl/sites/default/files/zdjecia/zdj2.jpg
[4] https://noweskalmierzyce.pl/sites/default/files/zdjecia/zdj4.jpg
[5] https://noweskalmierzyce.pl/aktualnosci